

Стрес-менеджмент або як досягти рівноваги і впевненості

Людмила Злочевська

Науковий співробітник ІІТО НАПН України,
практичний психолог, арт-терапевт,
сімейний психотерапевт

Щоб більше мати, ми спочатку повинні стати чимось більшим — така істинна сутність філософії розвитку особистості, успіху і щастя

В статті ознайомлено зі станом стресу, його виникненням та подоланням задля відчуття рівноваги і впевненості. Розглянуто стрес-менеджмент як інструмент керування станом емоційного стресу та запропоновано різні методи саморегуляції й релаксації та фізичні вправи для набуття рівноваги і впевненості.

Ключові слова: стрес, стрес-менеджмент, релаксація.

Будь-який стан людини є результатом її діяльності, в ході якої він формується і змінюється. При цьому різні стани у свою чергу можуть робити позитивний або негативний зворотний вплив на успішність цієї діяльності. Одним з таких станів є стрес. Наш час називають часом колосальних психічних навантажень та епохою стресів. Стрес - є невід'ємною частиною людського існування, ми його відчуваємо повсякдень, але не варто думати, що будь-яка негативна дія здатна привести до таких результатів. ***Стрес швидше пов'язаний не стільки з реальною силою дії, скільки з тим, як людина оцінює силу цієї дії і ступінь її несприятливості для себе.*** Одна і та ж зовнішня дія, наприклад, - конфлікт, може ввести одну людину в стан стресу, а на іншу – ні; це пов'язано, головним чином, з тим, що в одному випадку людина сприйняла таку дію як дуже небезпечне або неприємне для себе явище, а в іншому – спокійно і врівноважено. Тому, коли ***ми змінюємо своє ставлення до неприємної ситуації***, ми не тільки покращуємо свій настрій, але й дістаємо можливість з меншими витратами справитися з цією ситуацією.

Як відомо, екстремальна ситуація призводить до звуження свідомості, що веде до порушення орієнтування в навколишньому просторі. Тривога, хвилювання, агресія, образи, невпевненість, жахи – все це змінює стратегію поведінки сучасної людини і вона робить помилку за помилкою.

Стресом називаються різні реакції людини, що виникають у відповідь на екстремальні негативні дії. Ці реакції виявляються на трьох рівнях – фізіологічному, психологічному і поведінковому.

На фізіологічному рівні у людини можуть виникати головний біль, підвищення артеріального тиску, болі в серці, шлунку і багато чого іншого. На психологічному – погіршуються пам'ять, увага, мислення, знижується настрій, виникають неприємні переживання. На поведінковому – знижується продуктивність праці, швидкість роботи, збільшується число помилок. Якщо людина не може справитися з екстремальними негативними діями, то настає психічне і нерідко фізичне виснаження – ***дистресс***. У людини можуть виникати різні захворювання та висока вірогідність виникнення ***депресії*** – пригніченого

стану, при якому людина сприймає світ тільки в чорних відтінках, вважає, що в житті все дуже погано і не може бути добре. У такому стані результативність її діяльності знижується у багато разів.

Таким чином, одним з основних способів уникнення надмірного емоційного напруження і стресу є гармонійний саморозвиток людини упродовж усього життя, розкриття її духовних надбань та формування самостійної світоглядної позиції.

Стрес-менеджмент (управління стресом) – це інструмент ефективної дії, спрямованої на послаблення стресової реакції і на швидке досягнення рівноваги. Зіткнувшись з агресією на роботі (навчанні) або неприємною несподіванкою, не потрібно вибирати між боротьбою і втечею, завжди є можливість зменшити напругу, навіть якщо вона накопичувалася довгий час.

Методи саморегуляції (інструмент рівноваги й спокою) підвищують психофізіологічну стійкість і витривалість, покращують психофізичний стан і працездатність, сприяють гармонійному саморозвитку людини.

Фізичні вправи для позбавлення від емоційного стресу - один з ефективних інструментів **стрес-менеджменту**, за допомогою яких можна досить швидко досягти рівноваги і гармонії, ослабити напругу і дістатися розумного спокою. Розглянемо три перевірені способи, якими можна скористатися у процесі життєдіяльності без обмежень у часі і місцезнаходженні.

•**Рухайте плечими.** Сядьте прямо; підніміть, а потім опустіть плечі протягом декількох секунд - це розслабить м'язи і тіло відчує сигнал до зняття напруги.

•**Дихайте глибше.** Поставте ступні на підлогу, руки покладіть на коліна, опустіть плечі, закрийте очі і зробіть глибокий вдих через ніс, поволі рахуючи до чотирьох. Зробіть видих через рот, також поволі рахуючи до чотирьох. Кров насититься киснем і доставить його у мозок, що допоможе вам привести в порядок свої думки. Виконайте цю вправу сім разів. Почніть прямо зараз: один, два, три, чотири...

•**Рухайтеся.** Встаньте, потягніться і зробіть прості рухи (за вашим бажанням і фантазією), вирішальне значення тут має рух: воно відволікає увагу від уявної емоційної кризи, знімає розумову напругу і перепрограмує на врівноваженість і впевненість. Як тільки ваш організм почне заспокоюватися - м'язи шлунку розслабляться, травна система почне працювати нормально і серцебиття сповільниться, - напруга спаде, у мозок поступить необхідна кількість кисню, у вас з'явиться нова перспектива і ви почнете мислити креативно й раціонально.

Релаксація для позбавлення від емоційного стресу:

Релаксація організму відбувається завдяки парасимпатичній нервовій системі, яка відновлює внутрішні ресурси організму.

•**Послухайте перед сном музику,** яка заспокоїть вас і занурить в стан спокою, безмежності й комфорту.

•**Перш ніж заснути, зробіть наступне:** напружте всі м'язи, після чого поволі розслабляйте кожен частину тіла по черзі: спочатку розслабте ступні, потім - ноги, живіт, торс, руки, долоні, плечі, шию і голову. Відчуйте як кожна клітинка вашого тіла оновлюється й знаходиться у блаженному спокою.

•**Самомасаж** полягає в інтенсивному масажуванні всього тіла. Це покращує циркуляцію крові, підвищує пружність шкіри і кінець кінцем розслабляє (*масаж шиї бажано робити під час сидячої роботи декілька разів на день, а масаж рук покращує мозкову активність, розвиває креативність і творчі здібності*).

Необхідно час від часу давати вихід власному роздратуванню. Існує декілька методів, за допомогою яких вчитель (майстер), учень можуть справитися з власними негативними переживаннями. Ці методи засновані на використанні своєї уяви для роботи з емоціями напруги.

1. Метод візуалізації «заземлення»: ви представляєте як через все ваше тіло протікають усі негативні емоції, агресивні імпульси у вигляді могутнього пучка негативної енергії, що проходить спочатку через вас, потім йде в землю (2-3 хв.).

2. Позбавлення від роздратування за допомогою вправ дихання. (Вправа «ХА!»). Цей спосіб використовує візуалізацію й дихання разом. В процесі видиху деякі м'язи розслабляються, у тому числі і ті, в яких локалізується напруга. Встаньте в зручну для вас позу, відчуйте своє дихання. Зробіть носом повільний глибокий видих. Уявіть собі, що в процесі вашого вдиху вся напруга і роздратування, що накопичилось у вашому організмі, піднімається вгору до ротової порожнини. Після того, як ви зробили вдих повними грудьми, різко видихніть на звук «Ха» і уявіть собі, що з видихом виходять роздратування, образи, агресія, безсилля. Зробіть цю вправу кілька разів, поки не відчуєте, що дійсно виплеснули неприємні для себе емоції.

3. Використання малюнка - Методика «Листочок». Цей метод дозволяє «розправитися» з копією свого кривдника (або ситуацією), перенесеною на папір.

Намалюйте того, хто викликав ваше роздратування і злість. Не обов'язково старатися, щоб він був схожий на реальну людину - ви не художник, ви не зобов'язані добре малювати. Намалюйте його схематично. А потім сконцентруйте все роздратування проти нього в кінчику олівця і закреслюйте, заштрихуйте або розмалюйте його. Наступним кроком розірвіть малюнок на дрібні шматочки або спаліть цей аркуш. Якщо ваш гнів дуже сильний, ви можете це зробити декілька разів.

Змінюйте свою реакцію. Спробуйте розробляти «альтернативні реакції», при цьому контролюючи свої емоції. Управляти стресом можна тільки тоді, коли виявлені причини, з яких він виникає. Спробуйте визначити ті чинники, які викликають у вас стрес, простежте за емоційними і фізичними реакціями на них.

Спробуйте встановити, які події викликають у вас напругу. Наскільки значущі для вас ці події? Простежте за реакцією вашого організму на стрес: можливо, ви стаєте нервовими і дратівливими або просто відчуваєте втому і пригнічений настрій? Відповідайте самі собі на питання: «Що я можу змінити у собі?».

Постарайтеся поглянути на стрес як на щось, чим можна управляти, на можливість свого саморозвитку і отримання життєвого досвіду.

Формуйте емоційний резерв. Розвивайте дружні взаємини з приємними для вас людьми. Ставте перед собою реальні цілі, а не надумані під впливом соціального простору (реклама, погляди інших тощо), які на даний момент для

вас найбільш значущі і не виключайте при цьому якихось розчарувань, невдач і навіть провалів.

Завжди ставтеся до себе з повагою — будьте собі другом!

Рівень організації свого життєвого часу (***тайм-менеджмент***) є показником цілісності, рівноваги й життєтворчості людини. Час – ресурс обмежений, ми не можемо ні його прискорити, ні уповільнити. Єдиний спосіб управляти ним – це навчитись його використовувати мудро. Одним із ключових завдань для людини стає питання саморозвитку, побудови кар’єри, духовного й фізичного зростання, а саме головне – збільшення вірогідності стати більш щасливим.

Щоб мета кожної людини відповідала її життєвим цінностям, а повсякденна діяльність наближала її до досягнення цієї мети, існує ефективний інструмент ***тайм-менеджмент***, з технологіями якого ми вас познайомимо у наступному номері.

Стресс-менеджмент или как достичь равновесия и уверенности

Людмила Злочевская

В статье ознакомлено с состоянием стресса, его возникновением и преодолением для достижения равновесия и уверенности. Рассмотрено стресс-менеджмент как инструмент управления состоянием эмоционального стресса и предложены разные методы саморегуляции и релаксации, физические упражнения для приобретения равновесия и уверенности.

Ключевые слова: стресс, стресс-менеджмент, релаксация.

Stress-management or how to attain an equilibrium and confidence

Lyudmyla Zlochevska

In the article it is acquainted with the state of stress, his origin and overcoming for achievement of equilibrium and confidence. Stress-management as instrument is considered by a management the state of emotional stress and the different methods of self-regulation and relaxation, physical exercises, are offered for acquisition of equilibrium and confidence.

Keywords: stress, stress-management, relaxation.